

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΤΡΙΤΗ 22 ΙΟΥΝΙΟΥ 2021
ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α1

α. Οργανισμός (1914): σελ. 140-141 «Τον Ιούλιο του 1914... να αποκτήσουν γεωργικό κλήρο».

β. Σύμφωνο περί αμοιβαία μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας: σελ. 140 «Το Νοέμβριο του 1919... από την υπογραφή της συνθήκης».

γ. Συνθήκη των Σεβρών (28 Ιουλίου/ 10 Αυγούστου 1920): σελ. 96 «Η Συνθήκη των Σεβρών... να γίνεται απτή πραγματικότητα». σελ. 144 «Τον Ιούλιο του 1920... της περιοχής στην Ελλάδα».

ΘΕΜΑ Α2

α. Σωστό

β. Σωστό

γ. Σωστό

δ. Λάθος

ε. Λάθος

ΘΕΜΑ Β1

σελ. 50- 51 «Το Νοέμβριο του 1920... τις βαρύτατες συνέπειές της».

ΘΕΜΑ Β2

α. σελ. 46 «Οι διαφορές του αγροτικού προβλήματος... ως το τέλος των Βαλκανικών πολέμων».

β. σελ. 46- 47 «Στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου... μετονομάστηκε σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος».

ΘΕΜΑ Γ1

α. σελ. 149-151

Στις 24 Ιουλίου 1923 υπογράφηκε η Συνθήκη ειρήνης της Λοζάνης. Έξι μήνες πριν, στις 30 Ιανουαρίου 1923, είχε υπογραφεί η ελληνοτουρκική Σύμβαση, η οποία ρύθμιζε την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Προβλεπόταν η υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθοδόξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας. *Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο Α ΚΕΙΜΕΝΟ, το κριτήριο για μια τέτοια ανταλλαγή υπήρξε η θρησκεία. Έτσι, 1.300.000 τουρκόφωνοι ελληνορθόδοξοι και 585.000 ελληνόφωνοι μουσουλμάνοι βρέθηκαν, παρά τη θέλησή τους, σε χώρες που ήταν ξένες στα ήθη και στη γλώσσα τους. Ο ίδιος ο Βενιζέλος είχε παραδεχτεί σε μια επιτροπή προσφύγων πως ήταν μια συμφωνία*

με στόχο την απέλαση των Τούρκων από την Ελλάδα. Αυτή θα ίσχυε τόσο γι' αυτούς που παρέμεναν στις εστίες τους, όσο και για εκείνους που είχαν ήδη καταφύγει στην ομόθρησκη χώρα. Μάλιστα, η ανταλλαγή ίσχυσε αναδρομικά για όλες τις μετακινήσεις που έγιναν από τη μέρα που κηρύχθηκε ο Α' Βαλκανικός πόλεμος (18 Οκτωβρίου 1912). Από την ανταλλαγή αυτή εξαιρέθηκαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης.

Οι ανταλλάξιμοι, σύμφωνα με τη σύμβαση ανταλλαγής:

- θα απέβαλαν την παλιά ιθαγένεια και θα αποκτούσαν την ιθαγένεια της χώρας στην οποία θα εγκαθίσταντο,
- είχαν δικαίωμα να μεταφέρουν την κινητή περιουσία τους,
- είχαν δικαίωμα να πάρουν από το κράτος στο οποίο μετανάστευαν ως αποζημίωση περιουσία ίσης αξίας με την ακίνητη περιουσία που εγκατέλειπαν φεύγοντας,
- θα διευκολύνονταν στη μετακίνηση τους από τη *Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής*. Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης ιδρύθηκε η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη-πολίτες ουδέτερων κατά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξιμών.

Η συμφωνία αυτή για ανταλλαγή πληθυσμών διέφερε από τις προηγούμενες. Καθιέρωνε για πρώτη φορά τη μαζική μετακίνηση πληθυσμών και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα, ενώ οι μέχρι τότε συμφωνίες (*το 1914 με την Τουρκία και το 1919 με τη Βουλγαρία*) προέβλεπαν εθελοντική μετανάστευση κατοίκων κάποιων επίμαχων περιοχών.

β. σελ 151

Όταν έγινε γνωστή η υπογραφή της Σύμβασης και οι όροι της, οι πρόσφυγες που βρίσκονταν στην Ελλάδα αντέδρασαν έντονα. Σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας συγκρότησαν συλλαλητήρια, διατρανώνοντας την απόφασή τους να εμποδίσουν την εφαρμογή της. Η πραγματικότητα όμως, όπως είχε διαμορφωθεί μετά την έξοδο χιλιάδων Ελλήνων από τις πατρογονικές εστίες τους και την άρνηση της Τουρκίας να δεχτεί την επιστροφή τους, ανάγκασε την ελληνική αντιπροσωπεία να συμφωνήσει. Εξάλλου η υπογραφή της Σύμβασης υποβοηθούσε τις βλέψεις των ηγετών των δύο χωρών (Βενιζέλου και Κεμάλ) για τη διασφάλιση και αναγνώριση των συνόρων τους, την επίτευξη ομοιογένειας και την απρόσκοπτη ενασχόληση με την εσωτερική μεταρρύθμιση και ανάπτυξη. Από το *ΚΕΙΜΕΝΟ Β* γίνεται κατανοητό πως ο Βενιζέλος ήθελε την υπογραφή αυτής της συμφωνίας μόνο για να αποτρέψει μία έκβαση που θα ήταν επιβλαβής για τα ελληνικά συμφέροντα, την εξόντωση δηλαδή των ελληνικών πληθυσμών. Επιπλέον, ο Μαυρογορδάτος προς επίρρωση των συγκεκριμένων δεδομένων αναφέρει πως στην Ελλάδα διέμεναν ακόμα 500000 Τούρκοι, οι οποίοι δεν θα έφευγαν με άλλο τρόπο, ώστε να μπορέσουν

να αξιοποιηθούν οι ακίνητες περιουσίες τους. Ο Κωνσταντίνος Σβολόπουλος στο *ΚΕΙΜΕΝΟ Γ* παραθέτει το τηλεγράφημα του Βενιζέλου προς τον επίτροπο της Κοινωνίας των Εθνών, Φρίτζχοφ Νάνσεν, που τον ενημερώνει για τις αποφάσεις των Τούρκων και ζητά βοήθεια ώστε να επιτευχθεί η ανταλλαγή των την υπογραφή της συμφωνίας. Σύμφωνα ήταν και η Κοινωνία των Εθνών. Οι πρόσφυγες έμειναν με την πικρία ότι το δίκαιο και τα συμφέροντά τους θυσιάστηκαν στο βωμό των συμφερόντων του ελληνικού κράτους.

ΘΕΜΑ Δ1

α. σελ. 42- 43

[Εισαγωγικά: Στον ελληνικό χώρο, το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας δεν γνώρισε τις εντάσεις που παρατηρήθηκαν σε άλλα ευρωπαϊκά ή βαλκανικά κράτη. Η προοδευτική διανομή των εθνικών γαιών που προέκυψαν από τον επαναστατικό αγώνα του 1821-1828 δημιούργησε πλήθος αγροτών με μικρές ή μεσαίες ιδιοκτησίες. Από το κείμενο *A* επιβεβαιώνεται ότι το ελληνικό κράτος είχε καταρχάς καταπολεμήσει κάθε προσπάθεια για συγκρότηση μεγάλης γαιοκτησίας. Την ίδια στιγμή, καταπολεμήθηκε ο κολλητικός τρόπος καλλιέργειας, ενώ ευνοήθηκε η μικρή ιδιοκτησία και η οικογενειακή παραγωγή. Τα λίγα εναπομείναντα «τσιφλίκια» στην Αττική και την Εύβοια δεν προκαλούσαν ιδιαίτερο πρόβλημα.]

(Αργότερα όμως,) η διεύρυνση του ελληνικού κράτους με τα Επτάνησα (1864), την Άρτα και τη Θεσσαλία (1881) έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της μεγάλης ιδιοκτησίας. Από το κείμενο *A* που αποτελεί δευτερογενή ιστορική πηγή πληροφορούμαστε ότι κατά την περίοδο 1881- 1895 παρουσιάστηκε στην ελληνική κοινωνία το πρόβλημα της μεγάλης ιδιοκτησίας. Το πρόβλημα αυτό αφορά περιοχές της Θεσσαλίας και της Άρτας, οι οποίες είχαν μόλις απελευθερωθεί. Τα «τσιφλίκια» της Θεσσαλίας αγοράστηκαν από πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού οι οποίοι, πέρα από το γεγονός ότι διατήρησαν τον αναχρονιστικό θεσμό των κολίγων, άσκησαν πολιτικές και κοινωνικές πιέσεις για να κερδοσκοπήσουν από την παραγωγή του σιταριού. Επιδίωξαν δηλαδή την επιβολή υψηλών δασμών στο εισαγόμενο από τη Ρωσία σιτάρι, ώστε να μπορούν να καθορίζουν όσο το δυνατόν υψηλότερες τιμές για το εγχώριο, προκαλώντας μάλιστα μερικές φορές και τεχνητές ελλείψεις.

β. σελ. 81 «Στα εδάφη της Θεσσαλίας... βελτίωση της θέσης τους».

σελ. 43 «Οι πρακτικές... σε ακτήμονες».

(σελ. 25 «Από το 1870... εθνικής αυτής ιδιοκτησίας».)

Στα εδάφη της Θεσσαλίας, στα οποία κυριαρχούσε η μεγάλη ιδιοκτησία, οι τρικουπικοί υποστήριζαν τους μεγαλογαιοκτήμονες. Στο κείμενο *A* επισημαίνεται ότι ο Τρικούπης υποστήριξε τη συγκρότηση μιας μεγάλης ιδιοκτησίας, πράγμα που έγινε για πρώτη φορά από ελληνική κυβέρνηση. Η επιλογή του αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι τα δικαιώματα των τσιφλικιών σε

Θεσσαλία κι Άρτα ανήκαν πλέον σε Έλληνες χρηματιστές της διασποράς κι όχι σε επαρχιακούς προύχοντες και κοτζαμπάσηδες, όπως στο παρελθόν. Οι δηλιγιαννικοί προσπάθησαν, χωρίς τελικά να το κατορθώσουν, να χορηγήσουν γη στους αγρότες και έλαβαν κάποια μέτρα για τη βελτίωση της θέσης τους. Αναλυτικότερα, στο κείμενο Β -επίσης, δευτερογενή ιστορική πηγή- προκύπτει ότι ο Δηλιγιάννης μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας κατέθεσε νομοσχέδια. Με αυτά προέβλεπε τη χορήγηση γης στους αγρότες, τη δημιουργία ταμείων αγροτικής πίστης και τη ρύθμιση της σχέσης τσιφλικάδων κι αγροτών. Με άλλα λόγια, ήταν εμφανώς αντίθετος σε μεγαλογαιοκτήμονες και Τρικουπικούς.

Από το κείμενο Γ, το οποίο συνιστά δευτερογενή ιστορική πηγή, γίνεται αντιληπτή η πρακτική του Θεοτόκη ως πρωθυπουργού της χώρας στο αγροτικό ζήτημα. Με τον νόμο ΒΧΗ της 9^{ης} Ιουλίου 1899 «Περί εξώσεως δυστροπούντων ανοικιαστών» είχε παραχωρήσει στους τσιφλικούχους τη δυνατότητα να πειθαρχούν τους κολίγους. Στην επόμενη κυβέρνησή του κατέθεσε νομοσχέδιο, το 1906, για τον περιορισμό των δικαιωμάτων των κολίγων. Ο Θεοτόκης οδηγήθηκε στο νομοσχέδιο εκτιμώντας την ενίσχυση της θέσης των κολίγων και των υποστηρικτών τους. Η αντίδραση των γαιοκτημόνων ματαίωσε κάθε συμβιβαστική λύση.

Οι πρακτικές αυτές δημιούργησαν εντάσεις και οδήγησαν στην ψήφιση νόμων το 1907, οι οποίοι επέτρεπαν στην εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες, ώστε να μπορεί να τις διανέμει σε ακτήμονες.

(Από το 1870 ως το 1911 διανεμήθηκαν 2.650.000 στρέμματα με 370.000 παραχωρητήρια, πράγμα που δείχνει ότι οι φιλοδοξίες ή οι δυνατότητες των αγροτών για απόκτηση καλλιεργήσιμης έκτασης ήταν περιορισμένες αλλά και ο πολυτεμαχισμός της γης ήδη μεγάλος. Πρέπει να επισημανθεί ότι για τις περιοχές που χαρακτηρίζονταν ως φυτείες, ελαιόδενδρα και αμπέλια, ο μέσος όρος έκτασης των ιδιοκτησιών ήταν σαφώς μικρότερος εκείνων που προορίζονταν για καλλιέργεια δημητριακών.)

Θεοδωροπούλου Μεταξία
Κυριαζόγλου Άννα